

פסחים קיט: (המשנה) עד קכא: (סוף המסכת)

ביאורי מושגים

מחשבת פיגול - מחשבה לזרוק דם או לאכול בשר אחרי הזמן המיועד לכך או מחוץ למקום המיועד לכך. כהן שחשב (בזמן ההקרבה) מחשבת פיגול - הקרבן נהיה פיגול. האוכל מבשר פיגול שחשבו עליו מחשבת זמן פסולה (גם אם הוא אכל את הקרבן בזמן!) - חייב כרת, האוכל מפיגול שחשבו עליו מחשבת מקום פסולה (גם אם אכל את הקרבן במקומו) - עבר על איסור. נותר - בשר שעבר זמן אכילתו - האוכל נותר חייב כרת.

משנה

אחרי שסיימו לאכול את קרבן הפסח - אסור לאכול אפיקומן.

מהו איסור אכילת אפיקומן

רב:
אחרי סיום הפסח - אסור לעבור מחבורה לחבורה (מלשון 'אפיקו מנייכו')
שמואל ור' יוחנן:
אחרי סיום הפסח - אסור לאכול קינוח.

בברייתא משמע כשיטת שמואל ור' יוחנן

שיטת שמואל בימינו כשאין קרבן פסח:

גירסא ב':
אחרי המצה מותר לאכול קינוח

גירסא א':
גם אחרי המצה אסור לאכול קינוח,

ניסיון הוכחה לגירסא ב':
המשנה אוסרת לאכול אחרי הפסח - משמע שאחרי מצה מותר,

דחיה:
גם אחרי מצה אסור, המשנה חידשה שאפילו אחרי בשר הפסח שטעמו ניכר אסור לאכול.

ניסיון הוכחה לגירסא א':
הברייתא מתירה לאכול קינוח לפני המצה - משמע שאחרי המצה אסור,

דחיה:
גם אחרי מותר. החידוש בברייתא הוא שמותר לפני ולא חוששים שלא יהיה לו תיאבון למצה.

טעם הדין

מרור - כל מצוותו היא על קרבן פסח - 'על מצות ומרורים יאכלוהו'
מצה - ראב"י: כל מצוותה היא על קרבן פסח - 'על מצות ומרורים יאכלוהו'
רבא: מצוותה גם לבד - 'בערב תאכלו מצות'

תגובת ראב"י לרבא: משם לומדים שבזמן הבית גם מי שלא מביא קרבן פסח חייב במצה, תגובת רבא: לכך יש כבר לימוד ('כל בן נכר לא יאכל בו'), תגובת ראב"י: צריך שני לימודים (אחד לערל ובן נכר אחד ואחד לטמא ולנמצא בדרך רחוקה)

חיוב מצה ומרור בזמן הזה

רבא: מצה - מהתורה, מרור - מדרבנן.
ראב"י: הכל - מדרבנן.

בברייתא משמע כרבא

משנה

נרדמו באמצע האכילה:
ת"ק: כשחלק נרדמו - ימשיכו לאכול, כשכולם נרדמו - יפסיקו,
ר"י: כשנמנמו - ימשיכו לאכול, כשנרדמו - יפסיקו

פסח אחרי חצות:
מטמא את הידיים מגזרת חכמים (חכמים גזרו שפיגול ונותר יטמאו את הידיים)

המקור לשיטת ר' אלעזר בן עזריה:
 נאמר 'הלילה הזה' במכת בכורות (שהיתה בחצות) ונאמר 'לילה הזה' בקרבן פסח.
 מכת בכורות היתה בחצות ולכן קרבן פסח נאכל עד חצות,

תגובת ר"ע: מ'הלילה' - לומדים שהוא לא נאכל ביום י"ד אלא רק בערב,
 מ'הזה' - לומדים שהוא לא נאכל בלילה הבא (ליל ט"ז)
תשובת ראב"ע: המילה 'הזה' מיותרת כיוון שכתוב 'לא תותירו עד בקר'
 (וסתם בוקר הוא הבוקר הראשון)

המקור לשיטת ר' עקיבא
 נאמר 'בחפזון' בקרבן פסח.
 היציאה בחיפזון היתה בבוקר ולכן קרבן פסח נאכל עד הבוקר,

עד מתי אוכלים את הפסח
ר' אלעזר בן עזריה:
 עד חצות,
ר' עקיבא:
 עד הבוקר

טומאת נותר (בשר שעבר זמנו) וטומאת פיגול (עיין ביאור מושגים)
טעם הגזירה שיטמאו: בנותר: משום כהנים עצלנים,
בפיגול: משום כהנים חשודים,
מאיזה גודל גזרו את הטומאה: שיטה א': מכביצה (כשיעור טומאה בשאר התורה).
שיטה ב': מכזית (כשיעור האיסור).

הבסיס למחלוקת:
 את דם הפסח יש לשפוך, (כך שיטת ר"ע, ריה"ג סובר שגם דם הפסח נזרק)
 את דם החגיגה יש לזרוק (כיוון שהוא קרבן שלמים)
המחלוקת:
ר"י: זריקה הינה סוג של שפיכה - ולכן חגיגה היא סוג של פסח,
ר"ע: זריקה אינה סוג של שפיכה - ולכן חגיגה אינה סוג של פסח.

משנה
ברכה על קרבן הפסח וברכה על קרבן החגיגה
ר' ישמעאל: ברכה על הפסח פוטרת את החגיגה,
 ברכה על החגיגה לא פוטרת את הפסח,
ר' עקיבא: שום ברכה לא פוטרת את השניה.

מי מברך שהחיינו בפדיון הבן
ספקו של ר' שמלאי: האם הכהן מברך (כיוון שהוא נהנה) או האב (כיוון שהוא עושה את המצווה)
מסקנת בית המדרש: האב מברך!